

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طبقات ارث به ترتیب عبارتند از: اول أبوان و اولاد، دوم إخوة و أجداد و سوم أعمام و أخوال، که الان از طبقه اول بحث می کنیم.

محقق در شرایع بعد از ذکر طبقات ارث مسائلی را بیان می کند و اینطور می فرماید: «مسائل: الاولى: أولاد الأولاد یقومون مقام آبائهم فی مقاسمة الأبوين.

و شرط ابن بابویه رحمه الله (شیخ صدوق در هدایة و مقنعة) فی توریثهم عدم الأبوين (یعنی اگر أبوين باشند دیگر اولاد اولاد ارث نمی برند) و هو متروک.

و یمنع الأولاد من یتقرب بهم و من یتقرب بالأبوين من الإخوة و أولادهم و الأجداد و آبائهم و الأعمام و الأخوال و أولادهم و یترتبون الأقرب فالأقرب، فلا یرث بطن مع من هو أقرب منه إلى المیت و یرث کل واحد منهم نصیب من یتقرب به فیرث ولد البنت نصیب أمه ذکرا کان أو أنثی و هو النصف إن انفرد أو کان مع الأبوين و یرد علیه كما یرد علی أمه لو كانت موجودة و یرث ولد الابن نصیب أبیه ذکرا کان أو أنثی جمیع المال إن انفرد و ما فضل عن حصص الفریضة إن کان معه وارث کالأبوين أو أحدهما و الزوج أو الزوجة و لو انفرد أولاد الابن و أولاد البنت کان لأولاد الابن الثلثان و لأولاد البنت الثلث علی الأظهر و لو کان زوج أو زوجة کان له نصیبه الأدنى و الباقي بینهم لأولاد البنت الثلث و لأولاد الابن الثلثان.»^۱

یک بحث بسیار مهمی که در اینجا وجود دارد این است که آیا اولاد اولاد نیز مثل همان آباء خودشان مستقلاً "للذکر مثل حظ الأنثیین" ارث می برند یا اینکه مستقلاً محاسبه نمی شود بلکه دقیقاً همان سهم پدران و مادران خودشان را ارث می برند؟ عده ای مثل سید مرتضی و بسیاری از علماء فرموده اند مستقلاً "للذکر مثل حظ الأنثیین" ارث می برند ولی همان طور که خواندیم خود محقق قائل است که اولاد اولاد دقیقاً همان سهم آباء خودشان را ارث می برند و سهمشان مستقلاً محاسبه نمی شود.

خب و اما شیخ طوسی در خلاف اینطور فرموده: «مسألة ۵۷: ولد الولد یقوم مقام الولد (همان قول محقق در شرایع)، و یأخذ کل واحد نصیب من یتقرب به، فولد البنت یقوم مقام البنت ذکرا کان أو أنثی، و ولد الابن یقوم مقام الابن ذکرا کان أو أنثی، فإذا اجتمعا أخذ کل واحد نصیب من یتقرب به.

مثال ذلك: بنت ابن و ابن بنت، لبنت الابن الثلثان، و لابن البنت الثلث، ثم الأقرب یمنع الأبعد، و الأعلى یمنع الأسفل، فعلی هذا لا یجتمع الأعلى مع من هو أنزل منه، ذکرا کان أو أنثی.

و خالف جمیع الفقهاء فی ذلك، و قالوا: ولد الولد یقوم مقام الولد.

و معناه: لو کانوا ولد الصلب لورثوا میراث ولد الصلب، فولد البنت لا یرث علی مذهب الشافعی.

و قد مضی الخلاف فیہ.

و بنت الابن تأخذ النصف و ان کان معها أخوها کان للذکر مثل حظ الأنثیین، و بنتا الابن لهما الثلثان، و بنت الابن مع بنت ابن الابن تجریان مجری البنت

للصلب مع بنت الابن، و قد مضی الخلاف.

^۱ شرایع، محقق حلی، ج ۴، ص ۱۸، ط اسماعیلیان.

مسکین [سُکین] عن إسحاق بن عمار، عن أبي عبد الله عليه السلام قال: ابن الابن يقوم مقام أبيه. ^۴

همان طور که می بینید در روایات گفته شده "يقوم مقام" یعنی خودشان مستقلاً ارث نمی برند بلکه بجای آباءشان می نشینند و دقیقاً همان سهم آباءشان را می برند.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی ...

والحمد لله رب العالمين و صلى الله على
مُحَمَّدٍ و آله الطاهرين

ثم على هذا التنزيل، للبنات العليا النصف، و للتي تليها تكملة الثلثين، و يسقط من هو أنزل منها، إلا أن يكون معها أخوها، فيكون الباقي بينهما للذكر مثل حظ الأنثيين.

دلیلنا: إجماع الفرقة و أخبارهم. ^۲

خب و اما روایات مربوط به این بحث در وسائل الشیعة باب ۷ از ابواب میراث الأبوين والأولاد ذکر شده اند، که عنوان باب این است: «أن أولاد الأولاد يقومون مقام آبائهم عند عدمهم، و يرث كل منهم نصيب من يتقرب به، و يمنع الأقرب الأبعد و يشاركون الأبوين»، در این باب هفتم ۱۰ خبر ذکر شده که ۵ خبر آن برای عبدالرحمن بن حجاج می باشد، قبلاً گفتیم که آیت الله العظمی آقای بروجردی اعلی الله مقامه می فرمودند اگر یک راوی یک خبر را چند بار نقل کرده در واقع یک دفعه از امام علیه السلام شنیده و بعداً در نقل معنی چند جور از او نقل شده لذا در این موارد قدر متیقن اخبار او را أخذ می کنیم.

خبر اول: ﴿مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ ابْنِ مَجْبُوبَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: بَنَاتُ الْإِبْنَةِ يَرِثْنَ إِذَا لَمْ يَكُنْ بَنَاتٌ كُنَّ مَكَانَ الْبَنَاتِ.﴾ ^۳

خبر سندا صحیح می باشد.

خبر دوم: ﴿وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمُودٍ (مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمُودٍ) بَحْتَرِينَ كِتَابَ بَرَاءِ ضَبْطِ تَنْقِيحِ الْمَقَالِ مِی بَاشَدَ كَه حَمِيدَ رَا بَه ضَمِ خَوَانَدَه اسْت) بَن زِيَادَ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَمَاعَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

^۲ الخلاف، شيخ طوسي، ج ۴، ص ۵۰، مسئله ۵۷.

^۳ وسائل الشیعة، شيخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۴۴۹، ابواب ميراث أبوان و أولاد، باب ۷، حديث ۱، ط الإسلامية.

^۴ وسائل الشیعة، شيخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۴۴۹، ابواب ميراث أبوان و أولاد، باب ۷، حديث ۲، ط الإسلامية.